

HỆ THỐNG DẠNG TOÁN VÀ PHƯƠNG PHÁP GIẢI

CHƯƠNG TỪ TRƯỜNG & CẢM ỨNG ĐIỆN TỪ

Ngày 15 tháng 11 năm 2025

Mục lục

1	DẠNG TOÁN 1: XÁC ĐỊNH VÀ TÍNH TOÁN CẢM ỨNG TỪ ($\vec{B}$)	2
1.1	Tính Cảm ứng từ do Dòng điện có Hình dạng Đặc biệt	2
1.2	Nguyên lí Chồng chất Từ trường (Tổng hợp $\vec{B}$)	2
2	DẠNG TOÁN 2: TÍNH TOÁN LỰC TÁC DỤNG TRONG TỪ TRƯỜNG	2
2.1	Lực từ tác dụng lên Đoạn dây dẫn	2
2.2	Lực Tương tác giữa hai Dây dẫn song song	3
2.3	Lực Lorentz tác dụng lên Hạt mang điện	3
3	DẠNG TOÁN 3: CHUYỂN ĐỘNG CỦA HẠT MANG ĐIỆN TRONG TỪ TRƯỜNG	3
4	DẠNG TOÁN 4: CẢM ỨNG ĐIỆN TỪ	3
4.1	Từ Thông (Φ)	3
4.2	Suất điện động Cảm ứng (e_c)	3
4.3	Xác định Chiều Dòng điện Cảm ứng (Định luật Lenz)	4

1 DẠNG TOÁN 1: XÁC ĐỊNH VÀ TÍNH TOÁN CẢM ỨNG TỪ ($\vec{B}$)

1.1 Tính Cảm ứng từ do Dòng điện có Hình dạng Đặc biệt

Cảm ứng từ ($\vec{B}$) là đại lượng vector đặc trưng cho độ lớn và hướng của từ trường. Chiều của $\vec{B}$ được xác định bằng **Quy tắc Nắm tay phải**.

1. Dây dẫn thẳng dài vô hạn:

- **Công thức:** $B = 2 \cdot 10^{-7} \frac{I}{r}$ (với r là khoảng cách từ điểm đang xét đến dây dẫn).
- **Quy tắc chiều:** Ngón cái chỉ chiều dòng điện (I), các ngón tay khum lại chỉ chiều của $\vec{B}$.

2. Khung dây tròn (N vòng):

- **Công thức** (tại tâm): $B = 2\pi \cdot 10^{-7} \frac{N \cdot I}{R}$ (với R là bán kính).
- **Quy tắc chiều:** Các ngón tay khum lại chỉ chiều I , ngón cái duỗi thẳng chỉ chiều của $\vec{B}$ tại tâm.

3. Ống dây hình trụ dài (N vòng, l dài):

- **Công thức** (trong lòng ống): $B = 4\pi \cdot 10^{-7} \frac{N}{l} I = 4\pi \cdot 10^{-7} n \cdot I$ (n là mật độ vòng dây).
- **Quy tắc chiều:** Tương tự khung dây tròn, ngón cái chỉ chiều của $\vec{B}$ bên trong.

1.2 Nguyên lí Chồng chất Từ trường (Tổng hợp $\vec{B}$)

- **Nguyên lí:** $\vec{B}$ tổng hợp là tổng vector các cảm ứng từ thành phần:

$$\vec{B} = \vec{B}_1 + \vec{B}_2 + \dots$$

- **Các trường hợp đặc biệt:**

- Cùng phương, cùng chiều: $B = B_1 + B_2$
- Vuông góc: $B = \sqrt{B_1^2 + B_2^2}$
- Hợp góc α : $B = \sqrt{B_1^2 + B_2^2 + 2B_1B_2 \cos \alpha}$

2 DẠNG TOÁN 2: TÍNH TOÁN LỰC TÁC DỤNG TRONG TỪ TRƯỜNG

Chiều của lực từ ($\vec{F}$) và lực Lorentz ($\vec{F}_L$) được xác định bằng **Quy tắc Bàn tay trái**.

2.1 Lực từ tác dụng lên Đoạn dây dẫn

- **Công thức độ lớn:**

$$F = BIl \sin \alpha$$

Trong đó α là góc hợp bởi chiều dòng điện I và vector cảm ứng từ $\vec{B}$.

- **Quy tắc chiều:** Đặt bàn tay trái sao cho $\vec{B}$ xuyên vào lòng bàn tay, chiều từ cổ tay đến ngón giữa là chiều I , ngón cái choãi ra 90° chỉ chiều $\vec{F}$.

2.2 Lực Tương tác giữa hai Dây dẫn song song

- Công thức độ lớn (lực trên mỗi đơn vị chiều dài l):

$$F = 2 \cdot 10^{-7} \frac{I_1 I_2 l}{r}$$

- Chiều: Hai dòng điện cùng chiều thì hút nhau; ngược chiều thì đẩy nhau.

2.3 Lực Lorentz tác dụng lên Hạt mang điện

- Công thức độ lớn:

$$F_L = |q|vB \sin \theta$$

Trong đó θ là góc hợp bởi vector vận tốc $\vec{v}$ và vector $\vec{B}$.

- Quy tắc chiều: Tương tự Quy tắc Bàn tay trái, nhưng chiều từ cổ tay đến ngón giữa là chiều $\vec{v}$ (nếu $q > 0$) hoặc ngược chiều $\vec{v}$ (nếu $q < 0$).

3 DẠNG TOÁN 3: CHUYỂN ĐỘNG CỦA HẠT MANG ĐIỆN TRONG TỪ TRƯỜNG

- Quỹ đạo tròn: Xảy ra khi $\vec{v} \perp \vec{B}$ ($\theta = 90^\circ$).

- Bán kính quỹ đạo (R):

$$R = \frac{mv}{|q|B}$$

- Chu kì chuyển động (T):

$$T = \frac{2\pi m}{|q|B}$$

4 DẠNG TOÁN 4: CẢM ỨNG ĐIỆN TỪ

4.1 Từ Thông (Φ)

- Công thức:

$$\Phi = NBS \cos \alpha$$

Trong đó α là góc hợp bởi $\vec{B}$ và vector pháp tuyến $\vec{n}$ của mặt phẳng khung dây.

- Đơn vị: Weber (Wb).

4.2 Suất điện động Cảm ứng (e_c)

- Định luật Faraday (Tính độ lớn trung bình):

$$|e_c| = \left| \frac{\Delta \Phi}{\Delta t} \right|$$

- Dòng điện Cảm ứng (i_c):

$$i_c = \frac{|e_c|}{R_m}$$

(với R_m là điện trở toàn mạch)

- Suất điện động trong Thanh dẫn chuyển động:

$$e_c = Blv$$

(Khi $\vec{v} \perp \vec{B}$ và $\vec{v} \perp l$)

4.3 Xác định Chiều Dòng điện Cảm ứng (Định luật Lenz)

- Nguyên tắc: $\vec{B}_c$ sinh ra bởi i_c phải **chống lại** sự biến thiên Φ đã sinh ra nó.
- Quy trình:
  1. Xác định chiều $\vec{B}$ ban đầu ($\vec{B}_{gc}$).
  2. Xét sự biến thiên Φ : Φ **TĂNG** $\implies \vec{B}_c$ **Ngược chiều** $\vec{B}_{gc}$; Φ **GIẢM** $\implies \vec{B}_c$ **Cùng chiều** $\vec{B}_{gc}$.
  3. Dùng **Quy tắc Nắm tay phải** để xác định chiều i_c tạo ra $\vec{B}_c$ đó.